

POCHODZENIE BILLEWICZÓW I ICH GENEALOGIA (XV – XVI w.)

BILEVIČIŲ KILMĖ IR GENEALOGIJA (XV – XVI A.) Eugenijus Saviščevas

Vilniaus universitetas, Universiteto g. 3, 2734 Vilnius, Lietuva
Uniwersytet Wileński, ul. Universiteto 3, 2734 Vilnius, Lietuva

Tłumaczył: Andrzej Firewicz

W okresie międzywojennym zainteresowanie rodem Billewiczów na Litwie zostało zainspirowane ukazaniem się w 1936 r. litewskiego wydania powieści laureata na grody Nobla H. Sienkiewicza „Potop”. Ówczesna historiografia litewska niewiele mogła coś powiedzieć o tym rodzie.¹ Jednak nieco później sprawa tej rodziny pojawiła się w szerszym kontekście Reformacji i XVI-wiecznego piśmiennictwa w Wielkim Księstwie Litewskim. W 1947 r. K. Jablonskis opublikował artykuł poświęcony M. Mažvydasowi, w którym zawarł opinię nt. pochodzenia rodu Billewiczów, uznawaną do dziś w litewskiej historiografii. Wg autora, rodzina Billewiczów przybyła na Żmudź w początku XVI w. z okolic leżącej niedaleko Wilna Mejszagoly (Meišiagala). Zatem jako pochodzący z Auksztoty (Aukštaitija) powinni nazywać się Biliūnai.² K. Jablonskis sam nie prowadził badań nad genealogią Billewiczów, a tylko zgromadził dane o ich pochodzeniu zbierając materiały do swoich publikacji nt. źródeł do historii Litwy w XVI w. Dla historyków zajmujących się badaniem Reformacji na Litwie i litewskim piśmiennictwem w XVI w. kwestia pochodzenia rodu Billewiczów była sprawą drugorzędną, chociaż interesującą. Z tego powodu nie przeznaczali tej sprawie swojej uwagi.³ To właśnie skłoniło E. Songailę, że po zapoznaniu się z istniejącą literaturą podjął próbę opracowania szczegółowej genealogii rodu Billewiczów. Nowych źródeł E. Songaila nie uzyskał i to miało wpływ na rezultaty jego pracy: w sprawie pochodzenia tego rodu zgodził się z opinią K. Jablonskisa, a w kwestii genealogii nie powiedział niczego nowego⁴. Zatem istniejące w historiografii poglądy o pochodzeniu Billewiczów i ich genealogii można skorygować zarówno w oparciu o stare publikacje⁵, jak i o przechowywane w archiwach i bibliotecznych działach rękopisów⁶ materiały.

Celem tego artykułu jest przedstawienie, w oparciu o materiały źródłowe, nowej wersji o pochodzeniu i genealogii rodu Billewiczów z XV - XVI w.

POCHODZENIE RODU BILLEWICZÓW

Billewiczowie czy Biliūnai?

Nazywając Billewiczów Biliūnasami K. Jablonskis bliżej tego nie komentował ani nie wskazywał na uzasadniające to argumenty. Można, co prawda, te argumenty ustalić badając ówczesną historiografię. Wówczas stanie się jasne, że na poglądy tego historyka miały wpływ dwa historiograficzne twierdzenia:

1. Informacja A. Bonieckiego o jednym z Billewiczów, który w pierwszej połowie XVI wieku miał pełnić obowiązki chorążego w Mejszagole⁷.
2. Międzywojenny informator litewski o nazwach miejscowości, w którym rodzinny dwór Billewiczów był nazywany Biliūnai⁸.

Pierwsze twierdzenie przeanalizujemy nieco później. Teraz powiemy tylko, że w pracach litewskich historyków drugiej połowy XX w. Billewiczowie często są nazywani szlachtą z Widukli (Viduklė). Ten pogląd, znowu bez uzasadnienia, rozpowszechnił V. Biržiška, nazywając Widuklę „siedzibą Billewiczów”. Takie wrażenie on odniósł nie dlatego, że zainteresował się, jakim majątkiem władali Billewiczowie, lecz dlatego, że nadał znaczenie dla wysłanego z Widukli przez zarządców starostwa żmudzkiego Jana Stankiewicza-Billewicza i Jana Kmitę listu do księcia Prus Albrechta⁹.

O drugim twierdzeniu można powiedzieć, że w XVI-XIX-wiecznych źródłach główny dwór rodziny Billewiczów jest nazywany Bilewiczami, którą to nazwę „zlitewszczono” na Biliūnai dopiero w trzecim dziesięcioleciu XX w. Istotnie, twórcy słownika nazwisk litewskich wskazują, że ludzie nazywają czasami Billewiczów Biliūnasami¹⁰. Podobnie mogło zdarzyć się również z nazwami miejscowości, jednak jest wątpliwe, czy możemy końcówkę nazwiska uważać za ważki argument w ustalaniu pochodzenia rodu, zwłaszcza że w tej sprawie jest wystarczająco dużo materiału historycznego.

Językoznawcy wywodzą nazwisko Billewicz i Biliūnas od imienia *Биль, Билюс*,¹¹ które pojawia się w źródłach z połowy XV w. Na ile ono było popularne wśród szlachty widzimy w spisie wojska WKL z 1528 r., w którym oprócz „naszych” jest jeszcze czterech innych Billewiczów z powiatów Pieniony (Pienioniai), Kowno (Kaunas), Ejszyszki (Eišiškės), Josvainie (Josvainiai)¹². W każdym z tych przypadków nazwa Billewicz oznacza nie nazwisko, lecz imię ojca. Dlatego nie należy się dziwić, że w spisach wojska z 1567 r. wśród szlachty wymienionych powiatów nie znajdziemy Billewiczów, ponieważ ich potomkowie używali już innych imion swoich ojców. W tym ostatnim spisie wśród szlachty żmudzkiej wymienieni są Billewiczowie, których można łączyć z rodziną „naszych” Billewiczów. Znaczy to, że już w połowie XVI w. ten patronim ukształtował się wśród nich jako nazwisko.

Nazwisko Biliūnas ma nieco inną historię. Bardziej celowo łączyć je z wymienianą na przełomie XVI/XVII w. szlachtą powiatu wilkomierskiego (Ukmergė) o nazwisku Biliūnas (*Билуцкие, Белуцкие*)¹³. Zatem przedstawiona przez K. Jablonskisa auksztocka wersja pochodzenia Billewiczów jest w istocie wątpliwa.

Legenda i XV-wieczne źródła o pochodzeniu rodu Billewiczów

Pierwszą wersję o pochodzeniu rodu Billewiczów przedstawił w połowie XV w. Albert Wijuk-Kojałowicz (Vijukas-Kojalovičius). Według zapisanej przez niego legendy słynny szlachcic żmudzki Żadejka (Żadeika) otrzymał za zasługi od wielkiego księcia litewskiego Witolda (Vytautas) za żonę jego siostrę Miluszę (Miluša), z którą miał dwóch synów: Bilius i Mąstvilas. Po śmierci żony Żadejka ożenił się drugi raz i z tego małżeństwa miał znowu dwóch synów: Daugirdas i Andriuszka (Andrius). Czterej bracia Żadejkowicze stali się protoplastami czterech rodów. Później z dwóch rodów powstały jeszcze dwa: od Billewiczów – Stankiewiczze, od Mąstwiłów – Bogdanowicze (Bagdonaičiai). Wszystkie sześć rodów używało tego samego herbu „Mogila”¹⁴.

Już w czasach spisywania tej legendy było wątpliwe aby ktoś mógł uwierzyć w małżeństwo szlachcica żmudzkiego z przedstawicielką rodu panującego. Nie trzeba się więc dziwić sceptycyzmowi większości XIX-XX - wiecznych historyków wobec tej legendy. Nie wglębiając się we wczesną historię Billewiczów, historycy byli skłoni albo przemilczeć pochodzenie tego rodu od owego Żadejki, albo oceniali ją jako niewątpliwe zmyślenie. Jednak nie ma podstaw aby wątpić w historyczność Żadejki. Szlachcic o takim imieniu – *Schodeyken* - z powiatu Rosienie (Raseiniai) jest wymieniony w liście wielkiego księcia litewskiego Witolda z 1418 r. do wielkiego mistrza krzyżackiego¹⁵. Raczej nie popełnimy błędu łącząc owego Żadejkę z Mastwiłem Żadejkowiczem z powiatu Rosienie (Raseiniai), żyjącym w czasach wielkiego księcia litewskiego Kazimierza¹⁶ a przez niego również z Bogdanem Mastwiłowiczem, tzn. synem Mastwiła (Bagdonas Mąstvilaitis), który w 1504 r. wspólnie z trzema synami ufundował ołtarz w kościele w Rosieniach¹⁷.

Żadejka (1418)*	Mastwił Żadejkowicz (1440 – 1492)	Bogdan Mastwiłowicz (1504)	Jan Stanisław Mikołaj Bogdanowicze (1504 – 1528) ¹⁸
--------------------	--------------------------------------	-------------------------------	--

* Tutaj jak i w następnych tabelach genealogicznych w nawiasach są daty, kiedy wymienieni pierwszy raz występują w źródłach.

Powyższe dane częściowo potwierdzają przytoczoną przez Kojalowicza legendę, dlatego warto ją dogłębnie sprawdzić.

Wielki książę litewski Witold nie miał siostry o imieniu Milusza. Znana jest jego siostra Miklausė (Maria), którą w 1375 r. wydano za księcia Tweru (Tverė), Jana¹⁹. Nawet jeżeli ową legendarną Miluszę utożsamiać z Miklausė, to i tak jej małżeństwo z Żadejką byłoby wątpliwe z uwagi na różnicę 43 lat pomiędzy datą ślubu księcia Tweru (1375) z datą wymienienia Żadejki w liście Witolda (1418). Z drugiej strony nie ma żadnego bezpośredniego potwierdzenia pokrewieństwa pomiędzy Żadejką czy Mastwilem Żadejkowiczem a Billewiczami. Ci ostatni wywodzą się od szlachcica Biliusa, który za panowania wielkiego księcia Kazimierza (1440-1492) otrzymał na Żmudzi kilka włości. Wymienieni w spisach dworzan tego samego władcy (1486-1489) Dowgird (Daugirdas) i Jan (Jonas) Billewiczowie²⁰ być może byli synami już wspomnianego Biliusa.

W źródłach z XV w. nie udało się znaleźć więcej wzmianek o Billewiczach. Nie znaczy to wcale, że ów Bilius miał tylko dwóch synów. Wydaje się, że w tym miejscu dotykamy problemu identyfikacji litewskich nazw osobowych z końca XV i początku XVI w. W tamtym czasie wśród szlachty upowszechniły się dwuczłonowe nazwy osobowe, utworzone z zesłowiańszczonych starych imion litewskich, a jeszcze częściej z pewnych form pochodzących od imion katolickich połączonych z imieniem ojca. Zasób imion ojca nie był zbyt wielki, dlatego bardzo często różne osoby nazywano identycznymi kombinacjami imion własnych i imion ojców. W takich przypadkach zidentyfikować osobę mogą pomóc dane z miejsc położenia ich majątków. W spisach wojska Wielkiego Księstwa Litewskiego z 1528 r. wśród szlachty powiatu rosieńskiego (Raseiniai) znajdujemy kompleksowo przedstawiony, a znany z legendy o pochodzeniu Billewiczów cały zestaw imion Żadejkowiczów²¹. W historiografii już dawno zauważono, że wojsko WKL spisywano nie tylko wg powiatów, ale również wg rodów. Z drugiej strony prawo WKL wymagało, żeby szlachta posiadająca majątki w kilku powiatach stawała do oddziału wojskowego w tym powiecie, w którym znajdowała się ich ojcowizna, rodowy dwór.

Uwzględniając powyższe, możemy powiązać widniejącego w spisie z 1528 r. Jana Stankiewicza z S. I. Billewiczem (Stankus s. Iwaszki Ivaškaitis), wymienionym razem z Marcinem i Piotrem Billewiczami w piśmie wielkiej księżnej Heleny z 1512 r²². Wymieniony również w tym samym spisie Marcin Billewicz na dokumentach z początku XVI w. podpisywał się jako Marcin s. Juszki (Juškaitis)²³. Takie samo imię ojca używał też Piotr Billewicz²⁴. Poza tym w sporządzonym w końcu XVI w. spisie archiwum dworu Billewiczów wymieniony jest akt Joszki Billewicza²⁵. Zatem nie ma wątpliwości, że wymienieni w legendzie zarówno Iwaszka jak i Joszka Billewiczowie naprawdę istnieli. Z opisu niezachowanego dokumentu z 1570 r. dowiadujemy się o czwartym synu Biliusa – Andriusze, o którego istnieniu można było przypuszczać na podstawie złożonych imion Billewiczów z końca XVI w²⁶. Z tego opisu wiadomo, że krewni, Wojciech Billewicz s. Pilwielewicza i Wojciech Billewicz s. Jerzego (Jurgaitis) podzielili się odebraną kościołowi w Rosieniach (Raseiniai) ziemią, którą ich „pradziadowie” Marcin s. Juszki (Juškaitis) i Stanisław s. Andriuszki (Andriuškaitis) zapisali kościołowi²⁷. Z tego staje się jasne, że wprowadzonej do historiografii w 1516 r. donacji dla kościoła w Rosieniach (patrz spis fundacji kościoła w Rosieniach) wspomniani Marcin s. Juszki (Juškaitis) i Stanisław s. Andriuszki (Andriuškaitis) byli Billewiczami²⁸.

Zatem wszyscy wymienieni w herbarzu A. Wijuka-Kojalowicza synowie Biliusa nie byli zmyśleni. W legendzie tylko poplątano ich wzajemne więzy rodzinne.

„Gniazdo” rodowe

W spisie wojska w 1528 r. wśród szlachty powiatu Rosienie (Raseiniai) obok Billewiczów (Stankiewiczów, Andriuškaitisów, Juškaitisów) wymienia się Waclawową Dowgirdową (Vencloviene Daugirdienė) oraz trzech braci Mastwilów czy Monstwilów (Mąstvilas)²⁹. Ją można ewentualnie kojarzyć z Dowgirdem Billewiczem. W ten sposób wspomnianych krewnych łączyłaby również wspólna opieka nad tym samym kościołem (patrz spis fundacji kościoła w Rosieniach). Z drugiej strony, patrząc na akt fundacji widzimy, że prywatne włości fundatorów pokrywają się. Poza tym te włości mają wspólną historię.

Włości Szalkoty (Šaukotai) w powiecie tendziagolskim (Tendziogala) nadał Biliusowi wielki książę Kazimierz³⁰. Z XVI-wiecznych źródeł wiemy, że do dworu Stankiewiczów-Billewiczów o nazwie Szalkoty należało również jezioro Gomerta³¹.

Możliwe, że początek poniemuńskiego (Panemunė) majątku w powiecie Wielona (Veliuona) rozpoczął się od dwóch chłopów, przydzielonych Dowgirdowi Billewiczowi przez wielkiego księcia Kazimierza³². Billewiczowie władali Poniemuniem (Panemunė) przez cały XVI w. Testament Waclawa (Venclova) Dowgirdowicza z 1509 r. wskazuje niejako niższy status tej włości w porównaniu z dobrami w Rosieniach³³. Sporządzona 1.08.1597 r. inwentaryzacja dostarcza bardziej szczegółowych danych o tym majątku dworskim. Do dworu należały 62 włóki ziemi uprawnej oraz 15 i 1/3 włóki nieużytków³⁴. Trzeba zwrócić uwagę na to, że w tych dobrach znajdowała się wieś Wencławiszki (Vencloviškės), którą możemy łączyć z Waclawem (Venclova) Dowgirdowiczem. Główny budynek dworski stał w miejscu obecnego zamku Poniemuń (Panemunė)³⁵.

Mniej danych mamy o włościach podubiskich (Padubysio) i Žaiginė. Wprawdzie nazwy tych posiadłości często pojawiają się w XVI-wiecznych dokumentach własności należących do Billewiczów (Juškaitisów i Andriuškaitisów). Rozpościerały się one pomiędzy należącymi do Billewiczów kompleksami majątków pomiędzy Rosieniami (Raseiniai) i Szalkotami (Šaukotai) i dlatego często były traktowane jak część składowa tych dworów. Nie powinno to nas dziwić, ponieważ, jak widzimy w spisie wojska w 1528 r., dobra Szalkoty były łączone z dworem w Rosieniach, chociaż jego centrum znajdowało się w powiecie tendziagolskim (Tendziogala). Staje się zatem jasne, że zasadnicze włości rodowe znajdowały się w powiecie rosieńskim. W drugiej połowie XVI w. na brzegu rzeczki Šaltuona stał należący do Billewiczów dwór i otaczający go teren zaczęto nazywać Bilewiczami³⁶. W okolicach dworu spotykamy się z toponimiką wiążącą się z imionami Billewiczów, Mastwilów i Żadejków. Nad tą samą rzeczką niedaleko dworu Billewiczów stał też dwór Mastwilów³⁷. Nieco na uboczu, nad strugą Kerupis, znajdowało się pole Mastwilów, zwane *Богдановицизна*³⁸, co można łączyć z Bogdanem Mastwilowiczem. Jego włości ciągnęły się na południe od rzeczki Šaltuona i sięgały do Rastów (Raščiai), będących już w powiecie Wielona (Veliuona)³⁹. Nieco na zachód od Billewiczów, w Šienalaukis, którego część należała do Billewiczów, wymieniano Żadejków⁴⁰. Zatem, chociaż nie mamy bezpośrednich dowodów pochodzenia Billewiczów od Żadejków, z materiału toponimicznego widać, że rodowe gniazdo Billewiczów znajdowało się w basenie rzeczki Šaltuona. Nazwy miejscowości określające granice tego terenu pozwalają przypuszczać, że Billewicze pochodzili od Żadejków.

Wykaz fundacji kościoła w Rosieniach (Raseiniai) ⁴¹

L.p.	Fundator	Data fundacji	Darowane ziemie	Dwory, z których będzie naliczana dziesięcina	Źródła
1	Bogdan Mastwiłowicz	9.06.1504	-	Rosienie Szalkoty Podubisie	CM, t. 1, s. 156-158
2	Wacław Dowgirdowicz	24.04.1509	Ziemie z dworów Rosienie (dworek Poniemuń) i Szalkoty	-	LVIA SA 14781, s. 806-807
3	Marcin Juškaitis i Stanisław Andriuškaitis	25.05.1516	-	Rosienie Žaiginys Szalkoty Wajguwa	LVIA SA 14785, s. 260
4	Jan Stankiewicz-Billewicz	2.04.1536	ziemie Romaniszki	Szalkoty Podubisie	CM, t. 1, s. 269-271 ⁴²
5	Dorota Dowgirdowa	11.02.1537	ziemie Šaltuona	Rosienie Szalkoty	CM, t. 1, s. 278-279

Genealogia Billewiczów XV-XVI w.

Po uwzględnieniu czasu pojawienia się w źródłach potomków Biliusa oraz oceny ich sytuacji społecznej czynimy założenie, że najstarszym z nich był Dowgird (Daugirdas), po nim następował Iwaszka (Jan), Juszka (Jerzy) i Andriuszka (Andrzej). Zatem tabela genealogiczna Żadejkowiczów wyglądałaby następująco:

	Mastwił Żadejkowicz) → (1440-1492)		Mastwiłowicze
Żadejka (1418)		Dowgird Billewicz (1487-1489)	→ Dowgirdowicze
	Bilius (1440-1492)		
		Iwaszka (Jan) (1486)	→ Iwaszkiewiczze (Stankiewiczze)
		Juszka (Jerzy)	→ Juszkievicze (Billewicze)
		Andriuszka (Andrzej)	→ Andriuszkiewiczze (Billewicze)

Dowgirdowicze

W źródłach udało się znaleźć tylko jedną datowaną wzmiankę o Dowgirdzie Billewiczu. Z rozporządzeń wielkiego księcia Kazimierza z lat 1487-1489 wiadomo, że został on zobowiązany do wypłacenia 2 rubli Marcinowi s. Jakuba (Jokūbaitis) pochodzących z grzywien sądu w Wielonie (Veliuona). Ta wiadomość koresponduje z inną, wg której Aleksandrowi s. Mikołaja nakazuje się wypłacić temu samemu Marcinowi s. Jakuba jeszcze 2 ruble z grzywien w Skirsnemunė⁴³. Alekna s. Mikołaja jest wymieniany w 1486 r. jako namiestnik w Skirsnemunė i dlatego K. Jablonskis sądził, że, uwzględniając treść tej informacji, Dowgird Billewicz powinien być namiestnikiem w Wielonie (Veliuona)⁴⁴. Według ówczesnych zwyczajów, synowie nie mogli wyprzedzić ojca w hierarchii stanowisk zanim on żył. Dlatego sytuacja Dowgirda Billewicza wskazuje, że jego ojciec, Bilius, zmarł przed 1487 r. Skądinąd wiemy, że 22.10.1499 r. namiestnikiem Wielony był Butrym s. Jakuba (Jokūbaitis)⁴⁵. To pozwala przypuszczać, że wówczas Dowgird Billewicz już nie żył.

Jego syn, Waclaw, w 1488 r. był dworzaninem wielkiego księcia⁴⁶. 24.04.1509 r. Waclaw Dowgirdowicz sporządził testament⁴⁷ i zapewne wkrótce zmarł. Wykonawcą testamentu była jego żona, Dorota Jundziłówna, która jeszcze po 30 latach pozostawała wdową, zarządzała majątkiem męża i utrzymywała dwie niezamężne córki: Annę i Elżbietę⁴⁸. Brak wiadomości, jaki był ich los. I. Bušinskis twierdzi, że „wniosły” one ojcowskie dwory do włości Stankiewiczów-Billewiczów⁴⁹. Później Stankiewiczowie-Billewiczowie rzeczywiście władali dworem Dowgirdowiczów w Poniemuniu (Panemunė)⁵⁰. Razem z córkami Waclawa Dowgirdowicza skończył się ród Billewiczów-Dowgirdowiczów.

Dowgird Billewicz namiestnik Wielony (1487-1489)	Waclaw Dowgirdowicz (1488-1509) żona Dorota Jundziłówna (1509 – 1536)	Anna Elżbieta (1536)	Dowgirdówny
--	--	----------------------------	-------------

Stankiewiczze - Billewiczze

Jako protoplastę tej rodziny należałoby wymienić Iwaszkę (Jana) Billewicza, chociaż nazwisko nadał rodowi jego syn Stanko (Stonkus). Jan Billewicz jest wymieniony tylko raz w 1486 r.⁵¹ Wg A. Kojalowicza, pojął za żonę nieznaną z imienia księżniczkę z rodu Giedrojciów⁵². Więcej informacji o ich małżeństwie nie mamy. Ich syna możemy zidentyfikować tylko na podstawie używanego złożonego imienia. W 1512 r. wielka księżna litewska Helena zwróciła się do „swoich” żmudzkich cywunów i namiestników: Stanko, Marcina i Piotra Billewiczów⁵³. Z innego pisma, ale w tej samej sprawie dowiadujemy się, że Stanko był synem Iwaszki, a Piotr – Juszki⁵⁴. Dopiero w dokumencie z 1524 r. jest wyraźnie napisane, że Stanko Billewicz był cywunem w miejscowości Dirvėnai⁵⁵. Możemy tylko domyślać się, że te obowiązki pełnił od 1509 r.⁵⁶ Z informacji A. Kojalowicza wynikało, że ów Stanko ożenił się z niejaką Niemieżówną (Nemėžaitė)⁵⁷.

Imiona małżonków Billewiczów z przełomu XV/XVI w. wskazują, że od czasów Żadejki zauważalne są związki z dworem wielkiego księcia. Symptomatyczne jest, że Jan Billewicz nie jest wymieniony na Żmudzi lecz figuruje w wykazach dworzan wielkiego księcia Kazimierza⁵⁸. Dlatego informacja Kojalowicza o żonach Jana i Stanko Billewiczów może być wiarygodna.

Stanko Billewicz ostatni raz wymieniony jest w źródłach w końcu 1524 r. Zmarł widocznie przed 1528 r., gdyż wśród wezwanych do służby wojskowej z tego roku jest wpisany jego syn Jan Stankiewicz.⁵⁹ W 1929 r. przejął on po ojcu stanowisko cywuna w Wielkich Dirwunach (Dirvūnai)⁶⁰. Do tego doszła mu w 1535 r. funkcja cywuna również w Brzezinach (lub podobnie) – Beržėnai⁶¹. Dwukrotnie – w 1534 i 1545 r. – po śmierci starostów Żmudzi Jan Stankiewicz czasowo pełnił obowiązki zarządcy żmudzkiego⁶². Ze wzmianek o dzieciach Jana Stankiewicza można przypuszczać, że zmarł przed 1550 r.

Korespondencja Jana Stankiewicza z księciem Prus oraz z M. Mažvydasem (Mažvydas) i S. Rapolionisem posłużyła niektórym historykom za podstawę do mówienia o nim jako o pierwszym na Litwie luteranie⁶³. Jednak bardziej ważkich argumentów na poparcie tej tezy na razie brakuje.

Wg A. Kojalowicza, Jan Stankiewicz ożenił się z Wołodkiewiczówną⁶⁴. W akcie fundacji ołtarza w Rosieniach (Raseiniai) z 2.04.1526 r. wymieniona jest jego żona Dorota⁶⁵. Nie jest jednak do końca jasne, czy wspomniana Dorota rzeczywiście była Wołodkiewiczówną. W ósmym dziesięcioleciu XVI w. źródła wymieniają jako wdowę po Janie Stankiewiczu Barbarę Januszównę⁶⁶. Jan Stankiewicz miał czwórkę dzieci: dwóch synów i dwie córki. Starsza córka, Dorota, wyszła za mąż za księcia Szymona Glińskiego, który jeszcze w 1528 r. miał włości w pobliżu Rosień (Raseiniai)⁶⁷. Stankiewicz kupił od niego dom w Wilnie⁶⁸. W latach 1550-1558 Dorota ze Stankiewiczów Glińska, widocznie będąc już wdową, zajmowała się majątkiem męża na Żmudzi⁶⁹. Ten majątek miał odziedziczyć jej syn, Mikołaj. W 1567 r. jako sierotę opiekowali się nim bracia matki⁷⁰.

Druga córka Jana Stankiewicza, Zuzanna, niewątpliwie była najmłodsza w rodzinie. Dlatego możemy przypuszczać, że urodziła się z drugiego małżeństwa Jana Stankiewicza. Od 1572 r. jest ona wymieniana wspólnie z mężem Łukaszem Żdanem⁷¹.

Obaj synowie Jana Stankiewicza, Mikołaj i Krzysztof, zaczęli działać samodzielnie po 1554 r., gdy ostatecznie podzielili się majątkiem ojca: włościami w Rosieniach, Poniemuniu, Normajniach, Podubisiu, Szalkotach, Poniewieżu, Suderwie, Okmianie (Akmenė), Zadybie (lub podobnie) – Uždubio oraz domem w Wilnie⁷². Niestety, oryginał tego aktu zaginął, a z jego opisu nie wynika, co komu przypadło. Z późniejszych źródeł wiadomo, że Mikołaj Stankiewicz mieszkał z rodziną w Poniemuniu (Panemunė)⁷³, a Krzysztof w swoich rosieńskich włościach. Większość majątku pozostającego poza Żmudzią bracia dość szybko sprzedali⁷⁴.

Mikołaj Stankiewicz-Billewicz od 1554 r. był nazywany cywunem Tweru (Tverai), a od 1563 r. – Ejragoły (Ariogala)⁷⁵. W 1566 r. na sejmie w Brześciu został podniesiony do godności podkomorzego Żmudzi⁷⁶, a w 1568 r. był tytułowany rotmistrzem Wielkiego Księstwa Litewskiego. Za zasługi wojenne kilkakrotnie był obdarowany majątkami ziemskimi w postaci wsi: Levikainiai, Daužnagai⁷⁷, Kurmantai⁷⁸ w powiecie tendziagolskim (Tendziogala) czy wsią Żalpai w powiecie Widukle (Viduklė)⁷⁹. W 1569 r. uczestniczył w sejmie lubelskim jako poseł szlachty żmudzkiej⁸⁰. W 1573 r. na sejmiku szlachty żmudzkiej w Krożach (Kražiai) został obrany posłem na sejm z okazji koronacji króla Henryka Valois⁸¹. W dniu 10.05.1574 r. otrzymał dożywotni przywilej zarządzania leśnictwami Vilkija, Jurbarkas, Skirsnemunė⁸². Zmarł około 1580 r.⁸³.

W 1569 r. wymieniona jest żona Mikołaja Stankiewicza, Anna Pietraszkiewiczówna c. Stanisława⁸⁴. Źródła wymieniają również sześcioro jego dzieci. Najstarszy, Jan, zmarł w 1588⁸⁵. Jego bracia, Mikołaj, Stanisław i Jarosz, oraz siostry, Anna i Krystyna, mieszkały na Żmudzi⁸⁶.

Młodszy brat Mikołaja Stankiewicza, Krzysztof, w latach 1568-1594 pełnił obowiązki podsędka sądu ziemskiego na Żmudzi⁸⁷. Był przynajmniej trzykrotnie żonaty. Z pierwszą żoną Jadwigą, córką sekretarza wielkiego księcia oraz namiestnika Rosień i Skirsnemunė Stanisława Skapa, doczekał się syna Jarosza⁸⁸. Od 1574 r. wymieniana jest druga żona Krzysztofa Stankiewicza, księżniczka Barbara Barowska⁸⁹, a od 1581 r. trzecia – wdowa po Dymitrze Sapieże, kasztelanówna Smoleńska Aleksandra Tryznówna⁹⁰. W 1599 r. ona opiekowała się trzema nieletnimi synami Stankiewicza: Piotrem, Chryzostomem i Grzegorzem (Grigas)⁹¹. Nie jest jasne kim była matka dzieci Krzysztofa Stankiewicza, Jana i Anny⁹². W testamencie Jadwigi Skapówny nie są oni wymienieni, a po śmierci ojca byli już pełnoletnimi, w przeciwieństwie do dzieci Aleksandry Tryznówny⁹³.

			Darata	Jonas
			(1550–1558) v. kun. Simonas Gliński	† prieš 1588 m.
			Mikalojus Tverų tij. 1554–1563 Ariogalos tij. 1563–1580 Žemaitijos pakamaris nuo 1566 m. Vilkijos, Jurbarko ir Skirsnemunės girininkas nuo 1574 m. ž. Ona Petraškevičiūtė	Stanislovas (nuo 1584 m.) ž. Kotryna Volska
				Mikalojus Žemaitijos vaisksis nuo 1597 m. ž. Ona Vainaitė
				Jarošas (nuo 1588 m.)
				Ona (nuo 1584 m.) v. Zigmantas Kamenskis
				Kristina (nuo 1592 m.)
Jonas (Ivaška) Bilevičius (1486) ž. N Giedraičių kunigaikštytė (?)	Stankus Ivaškaitis Bilevičius Dirvėnų tij. 1509(?)–1524 ž. N Nemėžaitė (?)	Jonas Stankevičius* Did. Dirvėnų tij. 1529–1544 1. ž. Darata (Volodkevičiūtė?) 2. ž. Barbora Janušonytė	Kristupas Žemaitijos žemės pateisėjis 1568–1594 1. ž. Jadvyga Skapaitė 2. ž. kun. Barbora Barovska 3. ž. Aleksandra Triznaitė	Jarošas (nuo 1572 m.)
				Jonas (nuo 1596 m.)
				Ona (nuo 1595 m.)
				Petras (nuo 1599 m.)
			Zuzana (1572) v. Lukošius Ždanas	Krizostomas (nuo 1599 m.)
				Grigas (nuo 1599 m.)

Dorota
(1550-1558)
mąż: ks. Szymon
Gliński

Mikołaj
cywun Tweru
1554-1563
cywun Eiragoły
1563-1580
podkomorzy żmudzki
od 1566

Jan
+ przed 1588

Stanisław
(od 1584)
żona: Katarzyna Wolska

Mikołaj
wojski żmudzki
od 1597
żona: Anna Wajnówna

		leśniczy w Vilkija, Jurbarkas, Skirsnemunė od 1574 żona: Anna Pietraszkieviczówna	Jarosz (od 1588) Anna (od 1584)
Jan (Iwaszka) Billewicz (1486) żona nn księżn. z Giedrojciów (?)	Stanko Billewicz s. Iwaszki cywun Dirv. 1509(?)-1524 żona: nn Niemieżówna (?)	Jan Stankiewicz* cywun Wlk. Dirv. 1529-1544 1. żona: Dorota Wołodkówna 2. żona: Barbara Januszówna	mąż: Zygmunt Kamieński Krystyna (od 1592)
		Krzysztof podsedek ziemi źmudzkiej 1568-1594 1. żona: Jadwiga Skapówna 2. żona: ks. Barbara Barowska 3. żona: Aleksandra Tryznówna	Jarosz (od 1572) Jan (od 1596) Anna (od 1596) Piotr (od 1599)
		Zuzanna (1572) mąż: Łukasz Żdan	Chryzostom (od 1599) Grzegorz (Grigas) (od 1599)

* Pokolenie dzieci i wnuków Jana Stankiewicza najczęściej jest nazywane Stankiewicz-Billewicz.

Billewiczowie (Juszkewicze)

Patronim Billewiczów utrwalił się przede wszystkim w złożonych imionach przedstawicieli gałęzi Juszkewiczów. Możliwe, że to było związane z podziałem dóbr pomiędzy dziećmi Biliusa. Starsi synowie Biliusa, Dowgird i Jan, mogli otrzymać część ojcowizny jeszcze za życia ojca. Juszka i Andriuszka mieszkali razem z ojcem w jego domu aż do jego śmierci i dlatego właśnie im przypadła większa część włości z gniazda rodzinnego, a razem z nimi również imię protoplasty rodu⁹⁴.

Według rodzinnej tradycji genealogicznej, Juszka poślubił Naruszewiczównę, z którą miał troje synów: Marcina, Piotra i Waclawa⁹⁵.

Marcin Billewicz wymieniony jest w 1512 r. jako cywun jednego z powiatów źmudzkich należących do wielkiej księżnej Heleny⁹⁶. A. Boniecki był przekonany, że Marcin Billewicz przed 1541 r. był chorążym Mejszagoły (Maišiogala) i tą funkcję przekazał później synowi Janowi⁹⁷. Jednak dane źródłowe nie zgadzają się z opinią Bonieckiego. W spisie wojska z 1528 r. Marcin Billewicz jest wymieniony wśród szlachty rosieńskiej⁹⁸. W spisie szlachty mejszagolskiej nie ma ani Marcina Juszki, ani Marcina Billewicza. Zatem byłoby nielogiczne uważać, że chorąży z Mejszagoły, który zgodnie z Pierwszym Statutem Litewskim powinien być miejscowym właścicielem ziemi, z jakiegoś powodu został wpisany nie do mejszagolskiej lecz rosieńskiej szlachty. Oczywiście można przypuszczać, że Marcin Billewicz został chorążym mejszagolskim po 1528 r. Jednak zmarł on w 1529 r. W dniu 4 listopada owego roku wielki książę Zygmunt Stary potwierdził przedstawione przez wdowę po Marcinie Billewiczu, Jundziłównę, akty własności zmarłego męża⁹⁹.

O rodzinie Marcina Billewicza wiemy niewiele. Miał przynajmniej dwoje dzieci. Ciekawe, że losy jego córki są związane właśnie z Mejszagołą. Około 1540 r. Dorota Billewiczówna c. Marcina wyszła za mąż za sekretarza wielkiego księcia litewskiego, Wacława s. Mikołaja, czasem utożsamianego ze słynnym Michałem Litwinem. Jego ojcowizna znajdowała się w pobliżu Mejszagoły, gdzie Billewiczówna procesowała się z bratem o spadek po ojcu¹⁰⁰.

Niewątpliwie synem Marcina Billewicza był Jerzy, który od 1536 r. był cywunem Płoteli (Plateliai) i Telsz (Telšiai), a w latach 1537 – 1544 zarządcą tych samych dóbr królowej Bony. Widocznie nadal był protegowany przez królową i w 1543 r. został starostą Żmudzi¹⁰¹. Ten awans wprowadził Billewiczów do elity Wielkiego Księstwa Litewskiego, wprawdzie na niezbyt długo. Już w połowie 1544 r. Jerzy Billewicz jest nazywany nieboszczykiem¹⁰². Na dobrą sprawę to umarł młodo, ponieważ jego dzieci zaczęły samodzielnie działać dopiero w 7-8 dziesięcioleciu XVI w., a jego żona Anna, córka cywuna Ejragoły (Ariogala) Szymona (Šimkus) Mitkiewicza wyszła za Sebastiana Kestarta (Kęstartas), jeszcze żyła pod sam koniec XVI w.¹⁰³ Mitkiewiczówna urodziła Billewiczowi syna i dwie córki, które wydały się za przedstawicieli starych i szlacheckich rodów żmudzkich: Zofia od 1572 r. wymieniana jest jako żona Stanisława Syrewicza¹⁰⁴, a Anna od 1576 r. jako żona sędziego żmudzkiego sądu ziemskiego Kazimierza Orwida¹⁰⁵.

Syn Jerzego Billewicza, Wojciech, przed 1569 r. ożenił się z Krystyną, córką cywuna Berżenów (Beržėnai) Melchiora Szemety. Przez nią do rąk Billewiczów trafiły niemałe włości żony Szemety, Elżbiety Hlebowiczówny spod Taurogów¹⁰⁶. Od połowy 1569 r. Wojciech Billewicz tytułował się cywunem Šiauduva¹⁰⁷. W 1573 r. uchwałą sejmiku żmudzkiego został wybrany jako delegat na sejm koronacyjny Henryka Valois¹⁰⁸. Przez sejm 1578 i 1580 r. został wyznaczony na poborcę podatku w srebrze na Żmudzi¹⁰⁹. W 1589 r. był nazywany marszałkiem Litwy¹¹⁰. Żył jeszcze w połowie 1599 r.¹¹¹

Z Krystyną Szemetówną Wojciech miał czwórkę dzieci. W końcu XVI w. ich synowie, Jan i Samuel Billewiczowie, studiowali na uniwersytecie w Królewcu¹¹², a w 1590 r. wymieniana się dwie ich córki: Annę (w 1594 r. wyszła za Jana z Deltuwy Deltuviškis) i Krystynę¹¹³.

W XVII w. linię Juszki przedłużyli tylko potomkowie Marcina Billewicza. Dwie inne linie potomków Juszki zakończyły się na pokoleniu wnuków i prawnuków.

Drugi syn Juszki Billewicza, Piotr, jest wymieniany od 1511 r.¹¹⁴ W 1512 r. nazywany jest cywunem żmudzkich powiatów wielkiej księżnej Heleny¹¹⁵, w 1523 r. w Šiauduva, w 1527 – w Retowie (Rietavas), w 1528 – w Dirvėnai¹¹⁶. Jednak w spisie wojska z 1528 r. nie jest wymieniony. O dacie śmierci Piotra Billewicza możemy sądzić na podstawie procesowania się jego drugiej żony, Doroty, szlachcianki z powiatu trockiego, ze swoimi pasierbami Kasprem i Andrzejem Billewiczami. W 1533 r. Dorota już wyszła ponownie za mąż za innego mężczyznę i żądała, aby pasierbowie oddali jej zapisany przez zmarłego męża z dworu w Poniewieżu zachówek w wysokości 150 kóp groszy. W sądzie bracia Billewiczowie dowodzili, że macocha po śmierci ich ojca przez cztery lata mieszkała w ich domu¹¹⁷. Z tego staje się jasne, że Piotr Billewicz zmarł w 1528 lub 1529 r. Na procesie Billewiczowie nazywali dwór w Poniewieżu podstawowym dworem rodziny¹¹⁸. Wygląda na to, że Kasper i Andrzej urodzili się nie z tego samego małżeństwa. W latach 1541-1542 Andrzej Billewicz próbował sędziem odzyskać majątek matki Anny w Kownie¹¹⁹. Jego starszy brat, Kasper, nie brał udziału w tym procesie. Zatem jest możliwe, że Piotr Billewicz był żonaty trzy razy.

Oprócz synów Piotr Billewicz miał jeszcze córkę Magdalенę, która jest odnotowana w 1577 r. razem z mężem Marcinem Radymińskim¹²⁰.

W latach 1534-1561 (1562?) Kasper Billewicz pełnił obowiązki cywuna m. Viešvėnai¹²¹. Nie wymieniona z imienia jego żona jest w opisie aktów archiwalnych¹²². Kasper nie miał dzieci, dlatego jego majątek odziedziczył młodszy brat, Andrzej, wymieniany od 1528 r.¹²³ Ten ożenił się z Bogdaną Bryndówną (Brindietė)¹²⁴ i miał z nią czworo dzieci. Ich córka, Helena, około 1580 r. wyszła za mąż za Józefa Mastwilę (lub Monstwilę)¹²⁵, a jej siostra, Elżbieta, od 1585 r. wymieniana jest jako żona Mikołaja Ejgirda (Eigirdas)¹²⁶.

Najstarszy syn Andrzeja Billewicza, Adam, pierwszy raz odnotowany jest w 1567 r.¹²⁷ Ożenił się z Jadwigą Białozorówną¹²⁸, która od 1583 r. zarządzała majątkiem jako wdowa¹²⁹. Ich jedyna córka, Dorota, przed 1583 r. wyszła za mąż za pisarza żmudzkiego sądu ziemskiego Mikołaja Burbę¹³⁰. W tym

samym roku w ręce Burbów przeszły należące do Billewiczów dobra w Rubežaitis (pow. Viešvėnai), Žemgala (pow. Ejragoła Ariogala) i Gaižuva (pow. Vilkija) ¹³¹.

Porządkując sprawy majątkowe Burbowie przez pewien czas procesowali się z jedynym pozostałym z rodu Billewiczów, kontynuatorem gałęzi Piotra s. Juszki, Andrzejem Billewiczem. Ten miał za żonę Zofię Eigirdównę¹³², która urodziła mu syna, Adama. Andrzej Billewicz niewiele przeżył swego starszego brata: zmarł we wrześniu 1585 r.¹³³. W tym czasie jego syn jeszcze nie uzyskał pełnoletniości. Potomkowie Piotra s. Juszki w II połowie XVI w. najczęściej rezydowali w Poszwityniu (Pašvitinys). Tę tradycję kontynuował również ich ostatni przedstawiciel, Adam. Żeniąc się w 1601 r. z Anną Wiekowiczówną (Viekavičiūtė), zapisał jej zachówek 1000 kóp groszy w dworze Poszwityń¹³⁴. Anna w 1608 r. powtórnie wyszła za mąż za Aleksandra Tyszkiewicza¹³⁵. Zatem Adam Billewicz zmarł przed 1608 r. Jedyną jego córką, Krystyna, wyszła za mąż za Stefana Hołownię Kofińskiego i w 1619 r. sprzedała majątek w Poszwityniu (Pašvitinys) biskupowi żmudzkiemu¹³⁶.

	Marcin Juszka- Billewicz dzierzawca cywun żmudz. Włości wlk. ks. Heleny w 1512 r. żona: Jundziłówna	Jerzy cywun Šiauduva Płoteli i Telsz 1536-1544 staros. Żmudz. 1543-1544 żona: Anna Mitkiewiczówna	Wojciech 1569-1599 marszałek WKL od 1589 żona: Krystyna Szemetówna	Jan od 1599 żona: Regina Łukomska
		Dorota (1540) Mąż: Waclaw s. Mikołaja	Zofia (1572) mąż: Stanisław Syrewicz	Anna (od 1590) mąż: Jan z Deltuwy
			Anna (1576) Mąż: Kazimierz Orwid	Samuel (od 1599) Krystyna (1590)
Juszka (Jerzy) Billewicz Żona: Naruszewiczówna (?)	Piotr s. Juszki Billewicz pow. w.ks. Heleny cywun żmudzkich 1512 r. cywun Šiauduva 1523 r. cywun Rietava 1527 r. cywun Dirvėnai 1528 r. 1. żona: Anna 2. żona: Dorota	Kasper cywun Viešvėnai 1534-1562 żona: nn Andrzej 1528-1556 żona: Bogdana Bryndówna Magdalena (1577) mąż: Marcin Radzymiński	Adam 1567-1574 żona: Jadwiga Białozorówna Andrzej 1567-1585 żona: Zofia Ejgirdówna Helena 1580-1593 mąż: Józef Mastwił Elżbieta (1585) mąż: Mikołaj Ejgird	Dorota (od 1583) mąż: Mikołaj Burba Adam 1588-1601 żona: Anna Wiekowiczówna
	Waclaw	Szczesny	Jan	

s. Juszki Billewicz (1528-1541) Żona: Butkiewiczówna	(Feliks)	(1572-1578) Anna (1572) mąż: Ambroży s. Stanisława Katarzyna 1579-1598 Żona Mikołaja Gruzdy
--	----------	---

Genealogia potomków trzeciego syna Juszki-Billewicza, Waclawa, jest jeszcze krótsza. Jego potomkowie nie otrzymali stanowisk w administracji Żmudzi i dlatego w źródłach są wymieniani jako osoby prywatne. Waclaw s. Juszki wymieniany jest w latach 1528-1537¹³⁷. Wg A. Kojalowicza, ożenił się z Butkiewiczówną, z którą miał syna Szczęsnego (Feliksa). Żoną tego ostatniego była Orwidówna¹³⁸. Od 1572 r. jest wymieniany Jan Billewicz s. Szczęsnego i jego dwie siostry: Anna i Katarzyna¹³⁹. Obie wyszły za mąż za szlachciców żmudzkich: Anna w 1572 r. za Ambrożego s. Stanisława¹⁴⁰, a Katarzyna w latach 1578-1588 nazywana jest żoną Mikołaja Gruzdy¹⁴¹.

Jan Billewicz s. Szczęsnego żył jeszcze w 1581 r.¹⁴² Źródła nie zawierają danych o jego rodzinie i dlatego można wierzyć informacji Kojalowicza, że nie pozostawił dzieci¹⁴³. Na nim zakończyła się linia Waclawa Billewicza.

Andriuszkiewiczze (lub Andruszkiewiczze – A.F.)

Najmłodsza gałąź Billewiczów wywodzi się od syna Biliusa Andriuszki (Andrzeja) i dlatego często nazywana jest Andriuszkiewiczami, chociaż jej przedstawiciele od połowy XVI w. najczęściej nazywali się po prostu Billewiczami. O Andriuszkiewiczach-Billewiczach w historiografii mówi się najmniej. Ich historia jest typową ilustracją dla losów ówczesnych młodszych gałęzi rodów szlacheckich. Nie otrzymując stanowisk, pomalą były spychane na pobocze życia korporacji szlacheckich. Zatem i Andriuszkiewiczze, z każdym pokoleniem oddalając się od wspólnego przodka słynnego rodu, stawali się powoli zwykłą, szeregową rodziną szlachty żmudzkiej. Być może właśnie to skłoniło ich do rezygnacji z patronimu Andriuszkiewiczów i nazywania się Billewiczami.

O istnieniu Andriuszków-Billewiczów, podobnie jak i Juszków, zaświadczenia tylko późniejsze, złożone imiona Billewiczów¹⁴⁴. Identyfikację jedyne go znanego nam syna Andriuszki, Stanisława, utrudnia brak źródeł i ich fragmentaryczność. W 1516 r. wymieniony w Metryce Litewskiej Stanisław Billewicz¹⁴⁵ przez długi czas był utożsamiany ze Stanko Billewiczem s. Iwaszki. Jednak wymieniana już fundacja ołtarza w kościele w Rosieniach (Raseiniai) z 1516 r. przez Marcina Juskę i Stanisława Andriuszkę¹⁴⁶ i dokumenty jego odbioru w 1570 r. pokazały, że utożsamianie tych dwóch osób było błędne. Ponieważ wśród szlachty rosieńskiej w 1528 r. wymienieni są Stanisław Andriuszkiewicz i Jan Stanko (Stankaitis)¹⁴⁷, nie ma żadnych wątpliwości, że to są dwie różne osoby.

Do genealogii Andriuszkiewiczów brakuje nam wiarygodnych materiałów. Z archiwum Billewiczów znamy trzy imiona synów Stanisława Billewicza: w latach 1533-1541 wymienia się Waclawa, w 1544 r. – Wojciecha (Alberta) i Macieja¹⁴⁸. Poza tym Waclaw Andriuszkiewicz-Billewicz nigdzie więcej nie jest wymieniany. W dniu 4.08.1542 r. w sądzie sprawowanym w Datnowie (Dotnuva) przez starostę żmudzkiego uczestniczył Wojciech Billewicz s. Stanisława¹⁴⁹. O jego rodzinie można dowiedzieć się tylko z późniejszych źródeł, wymieniających jego dzieci. W dniu 23.08.1559 r. Mikołaj Billewicz s. Wojciecha sprzedał część dworu w Swirach (Svyriai), który to dwór odziedziczył po swojej babce, Zofii c. Jerzego (Jurgaitis), żonie księcia Swiru i chorążego Krewy (Krevė) i Swir Wojciechu z Juchnow (Juchnaitis). W akcie sprzedaży wspomina się, że Zofia zapisała swoje włości wszystkim

wnukom i ojczymowi Mikołaja Billewicza, Wawrzyńcowi. W akcie tym wskazano, że sprzedawane ziemie nie stanowią całości należącej do sprzedającego jednej trzeciej własności dóbr, na które składają się dwory w Rosieniach (Raseiniai), Poniemuniu (Panemunė) i Poniewieżu (Panevežys)¹⁵⁰. Z tego aktu wynika, że ojciec Mikołaja już nie żył, a jego matką mogła być księżniczka Swiru.

Wzmianki w akcie sprzedaży Swiru o kilku wnukach Zofii pozwalają domniemywać, że Mikołaj miał brata. Można przypuszczać, że drugi syn Wojciecha Billewicza był od 1562 r. wymieniany jako Wojciech Billewicz s. Wojciecha, a czasem jeszcze Billewicz-Pilwielewicz¹⁵¹. Wygląda na to, że drugą część nazwiska Wojciech s. Wojciecha odziedziczył po ojczymie, Wawrzyńcu, którego możemy próbować identyfikować z wymienionym w 1528 r. szlachcicem z Ejszyszek Wawrzyńcem Pilwielewiczem¹⁵². Na dobrą sprawę z Wojciechem Billewiczem trzeba łączyć wymienionych pod koniec XVI w. trzech braci: Stanisława, Wojciecha i Jana Billewiczów s. Wojciecha.¹⁵³ Wówczas wyjaśniłoby się, że wymieniona w dokumentach z końca XVI w. ich macocha, wdowa po Gabrielu Skaraitisie (Skaraitis) Magdalena Nagajtowska¹⁵⁴, była drugą żoną Wojciecha Billewicza.

Młodszy brat Wojciecha s. Stanisława, Maciej, był żonaty z córką Mikołaja Kulwiecia (przypuszczalnie bratem Abrahama Kulwiecia), Anną. W 1581 r. ona wyszła powtórnie za Mikołaja Teszkowskiego (Teškauskas). W 1580 r. jej córka, Szczęsna (Felicja) Billewiczówna, wyszła za mąż za Pawła Żuka¹⁵⁵. W 1881 r. Anna Kulwieć przekazała synowi Melchiorowi Billewiczowi ziemie dzierżawione po śmierci pierwszego męża Marcina¹⁵⁶. Ten syn przed 1592 r. poślubił Jadwigę Kosównę (Kosovaitė)¹⁵⁷. Od 1585 r. zaczęto w źródłach wymieniać Jerzego i Mikołaja Billewiczów s. Macieja¹⁵⁸, prawdopodobnie braci owego Melchiora.

			Mikołaj (1550-1572)	
		Wacław (1533-1541)		Stanisław (od 1585)
			Wojciech Billewicz- Pilwielewicz (1556-1570)	Wojciech (od 1596)
Andriuszka (Andrzej) Billewicz	Stanisław s. Andrzeja Billewicz	Wojciech (1542-1544) żona: ? ks. Swir	1. żona: nn 2. żona: Małgorzata Nagajtowska	Jan (od 1597)
		Maciej (1544-1559) żona: Anna Kulwieciówna	Melchior (1586-1599) żona: Jadwiga (1516-1528) Szczęsna (Felicja) (1580) mąż: Paweł Żuk	
			Jerzy (1585-1586) Mikołaj (od 1586)	

Uwagi końcowe

Przedstawiona powyżej wersja pochodzenia rodu Billewiczów i jej genealogia w sposób oczywisty świadczy, że w XV- XVI w. Billewiczowie należeli do elity władz Żmudzi: ich przedstawiciele z pokolenia na pokolenie pełnili obowiązki cywuna i inne funkcje na szczeblu powiatu, byli na dworze panującego, zawierali małżeństwa z członkami rodów o podobnym statusie, itp. Utrzymać ten status nie było łatwo. W II połowie XVI w. z korporacji żmudzkich cywunów zostali wypchnięci prawie wszyscy potomkowie XV-wiecznych cywunów, których część mogła być genetycznie powiązana z XIV-wieczną elitą pochodzenia żmudzkiego. W spisie wojska WKL w 1568 r. wśród „panów cywunów” Żmudzi tylko Billewiczowie reprezentowali tę grupę socjalną, która w samorządzie powiatowym wcześniej odgrywała znaczącą rolę. Tyszkiewiczowie, Ogińscy, Massalscy i inni, którzy w ostatnim ćwierćwieczu XVI w. sprowadzili się na Żmudź, w naszej świadomości utwierdzili się jako wzorzec miejscowej arystokracji. Jednak żaden z tych rodów nie mógł pochwalić się tak głębokimi korzeniami żmudzkimi. Żyjąc wśród nich Billewiczowie nie utracili swego miejsca. Ich znaczenie dla żmudzkiej szlachty świetnie ilustrują opisane przez Szemetę w „Realizacji” (Realizacja) wydarzenia z „Potopu”¹⁵⁹. Zatem nie trzeba dziwić się, że ten, a nie inny ród stał się dla Henryka Sienkiewicza prototypem bohaterów powieści.

Czerwiec 2001 r.

Tłumaczył Andrzej Firewicz

grudzień 2007 r.

PRZYPISY

1. Prawie wszystkie informacje pochodzą ze starych herbarzy: W. Wijuk-Kojałowicz, *Herbarz rycerstwa W.X.Litewskiego tak zwany compendium*, Kraków 1897 (dalej – Kojałowicz), s. 166, 167; K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, Lipsk 1839, t. I, s. 140, 141, 159, 160; A. Boniecki, *Herbarz Polski*, Warszawa 1899, t. I, s. 266, 267; idem, *Poczet rodów w Wielkim Księstwie Litewskim w XV i XVI wieku*, Warszawa 1887 (dalej – A. Boniecki, *Poczet*), s. 6; S. Uruski, *Rodzina Herbarz szlachty polskiej*, Warszawa 1904, t. 1, s. 214, 215; S. Kot Billewicz, *Polski słownik biograficzny*, Kraków 1936, t. II, s. 98-100; *Оршанский гербовник*, Витебск 1900, s. 134.
2. K. Jablonskis, *Lietuvos kultūra ir jos veikėjai*, Vilnius 1973 (dalej – K. Jablonskis, *Lietuvių kultūra*), s. 23.
3. Ogólny stan tych badań można znaleźć: V. Birniūna, *Aleksandrynas*, Chikaga 1960, t. I; I. Luknaitė, *Reformacija Lietuvos*
Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Mažojoje Lietuvoje XVI a. trečias dešimtmetis – XVII a. pirmas dešimtmetis, Vilnius 1999.
4. E. Songaila, *Bilevičiai, Žemaičių žemė*, 1995, t. 4(9), s. 33-38.
5. Najważniejsze źródła dla ustalenia pochodzenia rodu i genealogii Billewiczów są opublikowane w: *Опись документов Виленского Центрального Архива Древних актовъ книг* (dalej – *Опись*), Вильна 1901-1908, t. 1-6; *Lietuvos Metrika, 3-joji Užrašymų knyga (1440-1498)*, Vilnius 1998 (dalej – *LM, 3-joji UžK*); *Istorijos archyvas*, sudarė K. Jablonskis, t. 1, Kaunas 1934 (dalej – *IA*). Tu jest opublikowany nam bardzo ważny opis dokumentów archiwum Billewiczów z XVI w.
6. *Viniaus universiteto biblioteka. Rankraščių skyrius* (dalej – *VUB RS*), f. 7. *Žemaičių žemės aktai* (dalej – *ŽŽA*); *Lietuvos Mokslių Akademijos Rankraščių skyrius* (dalej – *MAB RS*), (wjej różnych zespołach są przechowywane pojedyncze akty oraz zgromadzone przez K. Jablonskisa (f. 256) dane dot. historii Żmudzi); *Lietuvos valstybės istorijos archyvas*, senieji aktai (dalej – *LVIA SA*) oraz mikrofilmy LM.
7. A. Boniecki, *Poczet*, s. 6, V.

8. *Lietuvos apgyvendintos vietos pagal 1923 m. surašymą*, Kaunas 1923, s. 260. tym *Informatorium (Žinynas)* K. Jablonskis posługiwał się również w innych swoich pracach. Patrz: K. Jablonskis, *Istorija ir jos šaltiniai*, (dalej – K. Jablonskis, *Istorija*), Vilnius 1979, s. 20.

9. V. Biržiška, *Aleksandrynas*, s. 77; *Altpreussische Monatsschrift* (dalej – *AM*), 1905, Bd. XLII, s. 184.

LM, 10. *Lietuviškų pavardžių žodynas*, ats. red. A. Vanagas, Vilnius 1985, t.1 s. 257, 259.

11. *3-ioji UžK*, s. 48, 51. Tych form zapisu nie przestrzegali ani E. Songaila używając imię Bil o niejasnej etymologii (patrz przypis nr 4), ani tłumacze książki J. Ochmańskiego, wywodząc pochodzenie Billewiczów z Bieli (patrz J. Ochmanskis, *Senoji Lietuva* (dalej – J. Ochmanskis), Vilnius 1986, s. 249. Litewskie formy tego imienia były używane i w XVI w. *Билюць Монконтовичь*, por. *Миколай Билайтись*. Patrz: *РИБ*, s. XXXIII, s. 223, 227.

12. *Ibid.*, s. 57, 64, 78, 230.

13. *Опись*, t. 6, s. 124, nr 94; s. 147, nr 55; s. 166, nr 14, itd.

14. W. Kojalowicz, s. 166. Chociaż badając problemy pokrewieństwa szlachty często posługujemy materiałem heraldycznym, nie należy jednak zapominać, że jest on jednak późniejszy. Najstarsze znane nam pieczęcie Billewiczów odciśnięte są na dokumentach datowanych na 1540 i 1543 r. *MAB RS*, f. 266, nr 410, s. 2; nr 987.

15. *Codex epistolaris Vitoldi Magni Ducis Lithuaniae: 1376-1430, Collectus opera A. Prochaska, Monumenta Medii Aevi Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia*, Cracoviae 1882, t. 6, s. 411.

16. *LM*, *3-ioji UžK*, s. 50.

17. *Codex Medicensis seu Samogitae dioeceses*, Collegit P. Jatulis, Roma 1984 (dalej – *CM*), t. 1, s. 156-158.

18. Wszyscy trzej synowie Bogdana s. Mastwila (Mastwilowicza) są wymienieni w fundacji, a w spisie wojska w 1528 r. są nazywani Bogdanowiczami (tzn. synami Bogdana – A.F.). Patrz: *РИБ*, t. XXXIII, s. 212 i przypis w tej pracy nr 21.

19. A. Kučinskas, *Kęstutis*, Vilnius 1988, s. 196.

20. *РИБ*, t. XXVII, s. 74, 236, 281. Wymienione przez Kojalowicza imię Iwaszka jest zesłowiańszczoną i zdrobnioną formą imienia Jana Billewicza, wymienionego w 1486 r.

21. *РИБ*, t. XXXIII, s. 212; „... Анѣдрей Белевичъ конь, Станиславъ Богдановичъ конь, < ... > Миколай Богдановичъ конь, Янѣ Богдановичъ конь < ... > Станиславъ Андрушковичъ 3 коню < ... > Мартинъ Белевичъ 5 коней, Янѣ Станковичъ 6 коней, Венцлавовая Довкгирдовича 6 коней < ... > Венцлавъ Юшковичъ 2 коню”.

22. *LM*, *25-ioji UžK*, s. 225.

23. *LVIA SA*, 14785, s. 269; por. *LM 4-oji TBK*, s. 323.

24. *LM*, *25-ioji UžK*, s. 224, 225.

25. *IA*, s. 260.

26. *Ibid.*, s. 258-260.

27. *Опись*, t. 1, s. 32, nr 141.

28. *LVIA SA*, 14785, s. 260.

29. Patrz przypis nr 21.

30. *LM*, *3-ioji UžK*, s. 48; „Билюсу два озера: Кшовгото а Кругмеито у Жомоити. Ингдик(т) 9”. Dziewiąty indykt (trzykrotny podatek płacony co 15 lat – A.F.) wiązany jest z latami 1446, 1461 i 1476 r.

31. *IA*, s. 395-396; *Опись*, t. 1, s. 131, nr 57.

32. *LM*, *3-ioji UžK*, s. 48.

33. LVIA SA, 14781, s. 806. W testamencie posiadłość w Rosieniach nazywana jest dworem, a w Poniemuniu – dworkiem.
34. W inwentarzu są wymienione wioski: Kaniuki, Wenclowiszki, Szandryszki, Pożekry, Mitwa. Patrz: *Акты издаваемые Виленской археографической комиссией* (dalej – АВК), Вильна 1887, t. 14, s. 602-606.
35. S. Pinkus, Panemunės pilis, *Lietuvos pilys*, Vilnius 1971, s. 201, 202.
36. *Опись*, t. 1, s. 155, nr 62.
37. *Ibid.*, t. 1, s. 12, nr 185; s. 107, nr 27; s. 171, nr 5; s. 208, nr 217; t. 3, s. 47, nr 166 itd.
38. *Ibid.*, t. 4, s. 91, nr 259.
39. *Ibid.*, t. 3, s. 141, nr 309.
40. И. И. Спрогис, Географический словарь древней Жомойтской земли, Вильно 1888, s. 112, 115, 116. O własności Billewiczów w Šienolaukis – patrz LVIA SA, f. 284, ap. 2, b. 15, s. 1-5.
41. Spis fundacji biskupstwa Żmudzkiego patrz: G. Błaszczyk, *Diecezja żmudzka od XV wieku do początku XVII wieku; Ustrój*, Poznań 1993, s. 201, 202.
42. Tą fundację powtórzył Jan Stankiewicz-Billewicz s. Krzysztofa w 1599 r. VUB RS, f. 7, ŽŽA/ 14615, s. 69, 70.
43. *РИБ*, t. XXVII, s. 281. „Маргину Якубовичу < ... > а другиѣ 2 рубли у Велене въ Довкгирда Белевича, а 2 рубли въ Скерштомони у Олехна Михайловича з винь”; por. *ibid.* s. 266.
44. *MAB RS*, f. 265, nr 995, s. 18, 24.
45. *Ibid.*, s. 24.
46. *РИБ*, t. XXVII, s. 263. K. Pietkiewicz, Dwór litewski wielkiego księcia Aleksandra Jagiellończyka (1492-1506), *Lietuvos valstybė XII-XVIII a.*, Vilnius 1997, s. 108.
47. LVIA SA, f. 14781, s. 806-807.
48. *CM*, t. 1, s. 278, 279.
49. I. Buszyński, *Historyczne opisanie Kościoła Szydłowskiego na Żmudzi*, Wilno 1859, s. 37-39.
50. Dwór Poniemunie można byłoby powiązać z dobrami Skirsnemunė podarowanymi Stanko Billewiczowi przez wielkiego księcia Aleksandra (patrz przypis 34), o czym wspomina K. Pietkiewicz w: *Wielkie Księstwo Litewskie pod rządami Aleksandra Jagiellończyka*, Poznań 1995, s. 133.
51. *РИБ*, t. XXVII, s. 237.
52. W. Kojalowicz, s. 168.
53. *LM*, 25-ioji UŽK, s. 255.
54. *Ibid.*
55. VUB RS, f. 7, ŽŽA/14591, s. 762.
56. *LM*, 8-ioji UŽK, s. 411. Taką możliwość pozwala przewidywać treść zapisu z 1509 r.: „Станиславу Сиревичу 5 копъ грошеи с дерева ванчусового в Станка Билевича”. Widać z tego, że Stanko Billewicz był urzędnikiem wielkiego księcia. W 1495 r. Mikołaj Syrewicz otrzymał prawo zbudowania miasta w Żagarach. Patrz: *Акты Литовско-Русского государства*, Москва 1900, вып. I, s. 62. Możliwe, że oba te fakty ze sobą łączą się.
57. W. Kojalowicz, s. 168.
58. Patrz przypis nr 20.

59. Patrz przypis nr 21.
60. *MAB RS*, f. 256, nr 995, s. 6.
61. *Ibid.*, s. 1.
62. *LM 8-oji TBK*, s. 134; *AM*, s. 193.
63. S. Kot, s. 99. Sceptyczny pogląd Z. Ivinskisa na ten temat, patrz: Z. Ivinskis, *Rinktiniai raštai*, t. 4: *Krikščionybė Lietuvoje*, Roma 1987, s. 249.
64. W. Kojalowicz, s. 168.
65. *CM*, t. 1, s. 270. Zachowała się składana pieczęć Jana Stankiewicza, młodszego syna Krzysztofa, gdzie na polu matki zaznaczony jest używany przez Wołodkiewiczów herb „Łabędź”.
66. *Опись*, t. 1, s. 46, nr 41.
67. Jest on już wymieniony w spisie wojska w 1528 r. wśród szlachty rosieńskiej. *PIB*, t. XXXIII, s. 212. O jego działalności na Żmudzi patrz: *ABK*, t. 24, s. 103-106.
68. *LVIA*, LM-34 (mikrofilm), s. 293.
69. *IA*, s. 261.
70. *PIB*, t. XXXIII, s. 1258. Glinscy są uwiecznieni w toponimie Żmudzi. W XVI w. niedaleko Rosieni powstał dwór Gliniskiszki. Patrz: *Опись*, t. 1, s. 101, nr 230.
71. *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14575, s. 55, 56. Łukasz Żdan był dzierżawcą Rosieni w latach 1588-1592.
72. *Опись*, t. 3, s. 39, nr 42. Poniewieskie dobra Billewiczów nie należy utożsamiać z miastem Poniewież. Znajdowały się one nad brzegiem Niewiaży na Laudzie (pow. Wielona).
73. *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14593, s. 278, 279, 299, 300.
74. Akt sprzedaży domu w Wilnie i dóbr w Normajniach, *LVIA*, LM-34 (mikrofilm), s. 288-294.
75. *MAB RS*, f. 256, nr 995, s. 1.
76. *Документы Московского архива министерства юстиции*, Москва 1901, t. 1, s. 200.
77. *LVIA*, LM-48 (mikrofilm), s. 196-198. We wsi Daužnagai otrzymał 25, a w Levikainiai – 24 włóki ziemi.
78. *MAB RS*, f. 256, nr 4236. W Kurmantach otrzymał 20 pełnych włók i ponad 3 włóki zaściankowe.
79. *Опись*, t. 3, s. 25, nr 91.
80. *Akta unji Polski z Litwą: 1358-1791*, wyd. S. Kutrzeba i W. Semkowicz, Kraków 1932, s. 357.
81. *Археологический сборник документов относящихся к истории Северо-Западной России*, Вильно 1867 (dalej – *АСЗР*), t. 4, s. 11, 12.
82. И. И. Лаппо, *Великое княжество Литовское за время от заключения Люблинской унии до смерти Стефана Батория*, Санкт-Петербург 1901, s. 301.
83. Można domyślać się z tego, że w 1580 r. obowiązki cywuna Ejragoły pełnił Sebastian Kestartas, patrz: *Опись*, t. 1, s. 128, nr 13.
84. *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14575, s. 735.
85. *Опись*, t. 2, s. 15, nr 205.

86. O dzieciach Mikołaja Stankiewicza patrz: o Stanisławie - *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14583, s. 440; o Mikołaju – *ibid.*, 14593, s. 278, 279, 299, 300; o Jaroszu - *ibid.*, 14615, s. 39, 40; podział ojcowizny po Mikołaju pomiędzy trzech braci w 1588 r. – *Onucь*, t. 2, s. 5, nr 70; s. 15, nr 205; o Annie - *ibid.*, t. 1, s. 112, nr 123; t. 6, s. 143, nr 29; o Krystynie - *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14593, s. 278, 279, 299, 300.
87. *ABK*, t. 24, s. 308; *MAB RS*, f. 256, nr 995, s. 31.
88. Testament Jadwigi Skapówny z 8.03.1572 r., *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14575, s. 602-607.
89. *Ibid.*, f. 14576, s. 86, 87; por. *IA*, s. 258.
90. *Sapiehowie materiały historyczno-genealogicznie-majątkowe*, Petersburg 1890, t. 1, s. 323.
91. *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14615, s. 69, 70.
92. O dzieciach Krzysztofa Stankiewicza patrz: o Janie – przypis nr 37; o Annie – *Onucь*, t. 4, s. 30, nr 233.
93. W dziale rękopisów Litewskiej Akademii Nauk są dwie tabele genealogiczne Stankiewiczów, sporządzone w pierwszej połowie XIX w., w których uwidoczniono męskich potomków z XVII-XIX w. *MAB RS*, f. 9, nr 3496; f. 12, nr 768.
94. Niestety, tutaj nie możemy poświęcić więcej uwagi sprawom majątkowym Billewiczów. Na podstawie analizy zebranego materiału widać, że centrum własności ziemskiej gałęzi Dowgirdowiczów znajdowało się w dworze w Poniemoniu (pow. Welona); Stankiewiczów-Billewiczów – dwory w Szałkotach i Okmianie; potomków Piotra s. Juszki – dwory w Poszwityniu (pow. Upita) i Poniewieżu. W rosieńskim dworze (majątku) Billewiczów swoje własności posiadali przedstawiciele wszystkich gałęzi rodu.
95. W. Kojalowicz, s. 167. Data 6.07.1517 r. na piśmie z archiwum Billewiczów, wymieniająca „*Joszku Billewiczu (ind. 6)*”, jest na dobrą sprawę błędna. Patrz: *IA*, s. 260.
96. *LM*, 25-*ioji UžK*, s. 225
97. A. Boniecki, *Poczet*, s. V.
98. *PIB*, t. XXXIII, s. 212.
99. *LM*, 4-*ioji TBK*, s. 343, nr 413. Wdowa otrzymała pismo potwierdzające zakupienie przez męża dóbr „Оншонты”. Najpewniej są to wymienione w źródłach z drugiej połowy XVI w. „Оншонты” w powiecie Rosienie. Patrz: *Onucь*, t. 1. s. 69, nr 132.
100. E. Rimša, Venclovas Agripa ir jo giminė (1. Kilmė ir pirmtakai), *Lietuvos TSR mokslų akademijos darbai*, A serija, 1986, t. 1(94), s. 63-74.
101. K. Jablonskis, *Istorija*, s. 109, 110.
102. A. Boniecki, *Poczet*, s. 6.
103. *Onucь*, t. 3, s. 41, nr 85.
104. *Ibid.*, t. 1, s. 47, nr 55; *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14601, s. 275.
105. *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14581, s. 458; f. 14611, s. 681.
106. Do niej należało ponad 117 włók ziemi i część miasteczka Taurogi. Patrz: *IA*, s. 179-186.
107. *Onucь*, t. 1, s. 12, nr 181.
108. *AC3P*, t. 4, s. 101.
109. *Volumina legum*, Petersburg 1895, t. 2, s. 196, 203.
110. *Onucь*, t. 2, s. 111, nr 129.
111. *Onucь*, t. 5, s. 167, nr 355.

112. V. Biržiška, *Aleksandrynas*, s. 52, 96. O Janie s. Wojciecha i o jego żonie patrz: *Onucь*, t. 5, s. 255, nr 195.
113. *Onucь*, t. 2, s. 85, nr 18; t. 3, s. 101, nr 36. W literaturze są wzmianki również o innych synach Wojciecha Billewicza: Melchiorze (patrz *Akta synodów prowincjonalnych jednoty Litewskiej*, Wilno 1915, s. 87; por. Melchor Billewicz z Andriuszków); o Melchiorze i Jerzym patrz: W. Kojalowicz, s. 167.
114. *IA*, s. 260.
115. *LM*, 25-ioji UżK, s. 224, 225.
116. *ABK*, t. 24, s. 71.
117. *LVIA*, LM 226 (mikrofilm), s. 113v.
118. Wydaje się, że początek temu majątkowi dała wieś Kujonys, nadana Biliusowi jeszcze przez wielkiego księcia Kazimierza. Patrz: *LM*, 3-ioji UżK, s. 67.
119. Księga sądowa magistratu Kowna z lat 1522-1545, *VUB RS*, f. 7, s. 155, 156v, 158, 175, 176. Za wskazówkę dziękuję p. J. Karpavičienė.
120. *Ibid.*, ŽŹA/14576, s. 572-576.
121. *MAB RS*, f. 256, nr 995, s. 26. Na podstawie zebranych przez K. Jablonskisa danych wiadomo, że K. Billewicz kierował cywunią w Viešvėnai od 21.11.1524 do 22.05.1561. Jednak należałoby zwrócić uwagę na to, że w opisie archiwum Billewiczów jest wzmianka o kwicie podatkowym, wysłanym w 1562 r. przez cywuna Viešvėnai do skarbu WKŁ. Oprócz tego tam również wspomina się o podpisanym przez K. Billewicza akcie z 1562 r. Patrz przypis nr 122.
122. *IA*, s. 258.
123. Patrz przypis nr 21.
124. *Onucь*, t. 1, s. 49, nr 88, 90; s. 55, nr 203; t. 2, s. 18, nr 41.
125. *IA*, s. 259; *Onucь*, t. 1, s. 106, nr 15.
126. *Onucь*, t. 1, s. 167, nr 265; s. 172, nr 8.
127. *PHB*, t. XXXIII, s. 1259.
128. *IA*, s. 263.
129. *Ibid.*
130. Wygląda na to, że to ten sam Mikołaj Leon, którego akty z 1574 i 1583 r. wymienione są w archiwum Billewiczów. Patrz: *IA*, s. 261; *Onucь*, t. 1, s. 96, nr 149; *ABK*, t. 26, s. 22, 23.
131. *Onucь*, t. 1, s. 89, nr 31, 35; *IA*, s. 265.
132. *Onucь*, t. 2, s. 33, nr 255.
133. *ABK*, t. 26, s. 399, 467.
134. *MAB RS*, f. 12, nr 4414, s. 1, 2.
135. *CM*, t. 1, s. 627-629.
136. *MAB RS*, f. 12, nr 4414, s. 1, 2. Pod koniec XVI w. część dóbr Poszwitynia przez Billewiczównę przypadła Burbom, którzy sprzedali je biskupowi Żmudzi M. Giedraitisowi. Patrz: *Onucь*, t. 1, s. 194, nr 15.
137. *ABK*, t. 24, s. 91, 92.
138. W. Kojalowicz, s. 167.

139. *LVIA SA*, f. 284, ap. 2, b. 15, s. 1-5.
140. *Ibid.*
141. *Онучь*, t. 1, s. 48, nr 72.
142. *Онучь*, t. 1, s. 75, nr 224.
143. W. Kojalowicz, s. 167.
144. *IA*, s. 258, 259.
145. *PIB*, t. XX, s. 1171.
146. *LVIA SA*, 14785, s. 260.
147. Patrz przypis nr 21.
148. *IA*, s. 258, 259.
149. *LM 6-oji TBK*, s. 226.
150. *LVIA*, LM-40 (mikrofilm), s. 453. Sprzedane dobra znajdowały się w samym miasteczku Swir i w jego okolicach.
151. *IA*, s. 258.
152. *PIB*, t. XXXIII, s. 78, „Лавринъ Пилвелевич самъ”.
153. *Онучь*, t. 3, s. 7, nr 82.
154. *Ibid.*, t. 2, s. 50, nr 190; s. 113, nr 169.
155. *Ibid.*, t. 1, s. 68, nr 109; s. 75, nr 232.
156. *VUB RS*, f. 7, ŽŽA/14593, s. 43.
157. *Онучь*, t. 3, s. 40, nr 64.
158. *Ibid.*, t. 1, s. 199, nr 92; t. 7, s. 116, nr 682. Por. *ABK*, t. 26, s. 288.

159. W tej kwestii krytyczna opinia J. Ochmańskiego na temat wstępnego tekstu powieści H. Sienkiewicza nie jest taktowna. Żaden z wymienionych przez niego rodów należących do najbogatszych właścicieli ziemskich w XVII w. na Żmudzi nie był pochodzenia żmudzkiego. J. Ochmanskis, s. 235-238.